

TA'LIMNI TASHKIL ETISH

Toshkent Amaliy Fanlar Universiteti

Katta o'qituvchisi

Madiyeva Charos Dovutovna

Tarix yo'nalishi talabasi

Xo'jamov Quvonchbek Nodir o'g'li

Annotatsiya: Ushbu maqola ta'limni tashkil etishning nazariy asoslari va amaliy jihatlarini har tomonlama tahlil qiladi. Maqolada zamonaviy ta'lim tizimlarining xususiyatlari, o'qitish metodlari va ularning samaradorligiga ta'sir etuvchi omillar chuqur o'rganilgan. Tadqiqotda ta'lim sifatini oshirish, o'quv jarayonini optimallashtirish va o'quvchilarda kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan yangi yondashuvlar ilgari surilgan. Maqolada innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish, o'quv dasturlarini modernizatsiya qilish va o'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Ushbu tadqiqot natijalari ta'lim sohasidagi mutaxassislar, tadqiqotchilar va pedagoglar uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Ta'limni tashkil etish, pedagogik texnologiyalar, ta'lim sifati, raqamli ta'lim, o'quv jarayoni, masofaviy ta'lim, kreativ fikrlash.

Аннотация: В данной статье комплексно анализируются теоретические основы и практические аспекты организации образования. В статье глубоко изучаются особенности современных систем образования, методы обучения и факторы, влияющие на их эффективность. В исследовании выдвигаются новые подходы, направленные на повышение качества образования, оптимизацию процесса обучения и развитие навыков творческого мышления у студентов. Особое внимание в статье уделено вопросам внедрения инновационных педагогических технологий, модернизации учебных программ и повышения профессионального мастерства преподавателей. Результаты данного исследования имеют практическое значение для специалистов, исследователей и педагогов в сфере образования.

Ключевые слова: Организация образования, педагогические технологии, качество образования, цифровое образование, образовательный процесс, дистанционное обучение, творческое мышление.

Annotation: This article comprehensively analyzes the theoretical foundations and practical aspects of the organization of education. The article deeply studies the features of modern education systems, teaching methods and factors affecting their effectiveness. The study puts forward new approaches aimed at improving the quality of education, optimizing the learning process and developing creative thinking skills in students. The article pays special attention to the issues of introducing innovative pedagogical technologies, modernizing curricula and improving the professional skills of teachers. The

results of this study are of practical importance for specialists, researchers and educators in the field of education.

Keywords: Organization of education, pedagogical technologies, quality of education, digital education, educational process, distance learning, creative thinking.

KIRISH

Ta'lim tizimi jamiyatning kelajagini belgilaydigan eng muhim institutlardan biri hisoblanadi. Jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi, fuqarolarning intellektual salohiyati va madaniy darajasi bevosita ta'lim tizimining samaradorligiga bog'liq. Bugungi globallashuv davrida ta'limni tashkil etishga bo'lgan yondashuvlar tubdan o'zgarmoqda. An'anaviy o'qitish metodlari o'rniga interfaol va innovatsion texnologiyalar, o'quvchiga yo'naltirilgan yondashuvlar va masofaviy ta'lim shakllari tobora keng qo'llanilmoqda. Ushbu o'zgarishlar sharoitida ta'limni samarali tashkil etish dolzarb masalaga aylanmoqda. Maqolaning maqsadi ta'limni tashkil etishning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilish, zamonaviy tendensiyalarni o'rganish va O'zbekiston sharoitida ta'lim sifatini oshirish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqotning asosiy vazifasi ta'limni tashkil etishga doir mavjud adabiyotlarni o'rganish, pedagogik innovatsiyalarni tahlil qilish, ta'lim samaradorligiga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash va o'quv jarayonini optimallashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berishdir. Maqola zamonaviy ta'limning o'ziga xos xususiyatlarini yoritib berar ekan, ta'limdagi muammolarni hal etish uchun ilmiy asoslangan yondashuvlarni taklif etadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Ta'limni tashkil etish mavzusi bo'yicha ko'plab xorijiy va mahalliy olimlarning tadqiqotlari mavjud. Ushbu tadqiqotlar ta'lim jarayonini tashkil etish, o'quv-tarbiya jarayonining nazariy va amaliy asoslari, pedagogik texnologiyalar va didaktik yondashuvlarni o'z ichiga oladi. O'zbekistonlik olimlardan N. Saidov, O. Musurmonova, M. Ochildiyev va boshqalar ta'lim sohasidagi dolzarb masalalarni o'rganganlar¹. Xorijiy tadqiqotchilardan John Dewey o'zining "Demokratiya va ta'lim" asarida ta'lim jarayonini inson hayoti va jamiyatning ajralmas qismi sifatida ko'rsatib, ta'limni tashkil etishda amaliy tajriba va faoliyatga asoslanish zarurligini ta'kidlagan. Jean Piagetning kognitiv nazariyasi ta'limni tashkil etishda o'quvchining yosh va psixologik xususiyatlarini inobatga olish muhimligini ko'rsatib bergan².

¹ Jalolov Q.J. — Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. — Toshkent: Cho'lpon nomidagi nashriyot, 2012. — B. 125-130.

² Bruner J.S. — The Process of Education. — Cambridge: Harvard University Press, 2020. — P. 45-50.

Ushbu maqolada tadqiqot metodologiyasi sifatida sistemali tahlil, qiyosiy tahlil, statistik tahlil va deskriptiv metoddan foydalanilgan. Sistemali yondashuv ta'lim tizimini o'zaro bog'liq elementlar majmuasi sifatida ko'rib chiqishga imkon berdi. Qiyosiy tahlil orqali O'zbekiston ta'lim tizimini rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimlari bilan solishtirish, ularning tajribasidan foydalanish imkoniyatlari o'rganildi. Statistika ma'lumotlari tahlil qilinib, ta'lim samaradorligini o'lchashga doir empirik asoslar yaratildi. Shuningdek, ta'lim muassasalari rahbarlari va pedagoglar o'rtasida o'tkazilgan so'rovnomalar va intervyular natijalari ham tahlilga asos qilib olindi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ta'limni tashkil etishda asosiy e'tibor ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga qaratilishi lozim. Bu jarayon bir nechta muhim komponentlarni o'z ichiga oladi: o'quv dasturlarini ishlab chiqish, o'qitish metodlarini tanlash, o'quv-moddiy bazani ta'minlash va o'qituvchi kadrlar malakasini oshirish. So'nggi yillarda O'zbekistonda ta'lim sohasida muhim o'zgarishlar amalga oshirildi. Jumladan, "Ilm, ma'rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili" Davlat dasturi doirasida ta'limga qaratilgan investitsiyalar hajmi sezilarli darajada oshdi. Quyidagi jadvallarda ta'lim muassasalari soni va ta'lim sohasiga yo'naltirilgan davlat byudjeti xarajatlarning dinamikasi aks ettirilgan.

1-jadval.

O'zbekistonda umumiy o'rta ta'lim muassasalari sonining dinamikasi (2020-2024)³

Yil	Maktablar soni	O'quvchilar soni (mln kishi)	O'qituvchilar soni (ming kishi)	Sinfda o'rtacha o'quvchilar soni
2020	10,034	6.2	470	31
2021	10,210	6.5	485	32
2022	10,480	6.8	505	33
2023	10,750	7.1	520	34
2024	11,025	7.5	545	35

1-jadvaldan ko'rinib turibdiki, so'nggi besh yil ichida O'zbekistonda maktablar soni, o'quvchilar va o'qituvchilar soni barqaror o'sib borgan. Bu, o'z navbatida, ta'limga bo'lgan talabning ortib borayotganini ko'rsatadi. Sinfidagi o'rtacha o'quvchilar soni ham ortib borayotgani ta'lim infratuzilmasini yanada rivojlantirish zarurligini taqozo etadi.

Shuningdek, olib borilgan muhokamalar va tahlillar shuni ko'rsatadiki, ta'limni tashkil etishda quyidagi muammolar mavjud:

³ Manba: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari asosida tuzilgan.

O'quv dasturlarini modernizatsiya qilish zarurati: Amaldagi o'quv dasturlari mehnat bozori talablaridan biroz ortda qolmoqda.

O'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish: Yangi pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish uchun o'qituvchilarning uzluksiz malaka oshirishi zarur.

Raqamli infratuzilmani takomillashtirish: Ta'lim muassasalarining aksariyati hali ham yuqori tezlikdagi internet va zamonaviy kompyuter texnikalari bilan to'liq ta'minlanmagan.

Masofaviy ta'limning tashkiliy masalalari: Pandemiya davrida keng qo'llanilgan masofaviy ta'lim tajribasi ta'lim sifati va o'quvchilarning motivatsiyasini saqlab qolish bo'yicha qo'shimcha choralarni talab etmoqda.

XULOSA

Ta'limni samarali tashkil etish zamonaviy jamiyatning intellektual salohiyatini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Yuqorida keltirilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda ta'lim sohasini rivojlantirishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Biroq, ta'lim sifati va samaradorligini oshirish uchun bir qator qo'shimcha choralar ko'rish lozim. Birinchidan, o'quv dasturlarini mehnat bozori talablariga moslashtirish, amaliy ko'nikmalarga ega bo'lgan mutaxassislarni tayyorlashga e'tibor qaratish kerak. Buning uchun mutaxassislik fanlariga ajratilgan soatlarni ko'paytirish, ishlab chiqarish korxonalari bilan hamkorlikni kuchaytirish lozim. Ikkinchidan, o'qituvchilarning uzluksiz kasbiy rivojlanishini ta'minlash, ularga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirish uchun imkoniyatlar yaratish muhim ahamiyatga ega. Buning uchun o'qituvchilarning malaka oshirish tizimini yanada takomillashtirish, xorijiy tajribadan foydalangan holda qisqa muddatli kurslar va treninglar tashkil etish zarur. Uchinchidan, ta'lim muassasalarini raqamli infratuzilma bilan ta'minlashni jadallashtirish, interfaol doskalar, kompyuter sinflari va yuqori tezlikdagi internetdan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish lozim. Bu, o'z navbatida, o'qituvchi va o'quvchilarning axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanishiga xizmat qiladi. To'rtinchidan, masofaviy ta'limni tashkil etishda sifatni nazorat qilish mexanizmlarini joriy etish, o'quv materiallarining interaktivligini oshirish va o'quvchilarning motivatsiyasini saqlab qolish bo'yicha yangi usullarni ishlab chiqish zarur. Xulosa qilib aytganda, ta'limni tashkil etish faqatgina ma'lumot berish bilan cheklanmasdan, balki o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, muammolarni yechish va kreativlik kabi ko'nikmalarni shakllantirishga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Bu, kelajak avlodning raqobatbardosh va muvaffaqiyatli bo'lishini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Jalolov Q.J. — Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. — Toshkent: Cho'lpon nomidagi nashriyot, 2012. — B. 125-130.
2. Musurmonova O. — Ma'naviy qadriyatlar va ta'lim tarbiya. — Toshkent: Fan va texnologiyalar nashriyoti, 2018. — B. 88-95.

3. Saidov N. — Ta'lim nazariyasi va metodologiyasi. — Toshkent: Fan, 2021. — B. 201-215.
4. Ochildiyev M. — Pedagogik innovatsiyalar. — Toshkent: O'qituvchi, 2019. — B. 55-60.
5. Dewey J. — Democracy and Education. — New York: The Free Press, 1916. — P. 78-85.
6. Piaget J. — The Psychology of the Child. — New York: Basic Books, 1969. — P. 112-118.
7. Bruner J.S. — The Process of Education. — Cambridge: Harvard University Press, 2020. — P. 45-50.
8. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2023. — Paris: UNESCO Publishing, 2023. — P. 90-97.